

VNG Prioritaire Europese Onderwerpen 2017

Inleiding

Gemeenten hebben belangrijke taken als het gaat om de praktijk, uitvoering en handhaving van EU regelgeving. Europa is geen apart beleidsonderwerp meer, maar een politiek speelveld geworden waar beslissingen worden genomen die de taken en bevoegdheden van de gemeenten direct raken. De VNG maakt daarom jaarlijks een selectie van de belangrijkste Europese onderwerpen voor gemeenten.

De VNG agenda 2017 vormt de basis voor de VNG prioritaire Europese onderwerpen 2017 en bepaalt de ondersteuning van het VNG bureau in de lobby Den Haag, Brussel en Straatsburg en de ondersteuning van de delegaties bij het Comité van de Regio's en het Congres van lokale en regionale overheden bij de Raad van Europa. Voor de opstelling van dit document is ook gebruik gemaakt van het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2017¹, de prioriteiten van het Congres van Lokale en Regionale Overheden voor de periode 2017 – 2020 en de inbreng van diverse bestuurlijke commissies en beleidsafdelingen van de VNG, en de achterban bestaande uit het VNG-Europanetwerk, G4, G32 en P10.

De lijst wordt gebruikt ten behoeve van een efficiënte samenwerking met het IPO, het Rijk, de Europese Commissie, het Europees Parlement, het Comité van de Regio's (CvdR), het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, en de CEMR. De lijst bestaat uit twee delen: deel één betreft de Europese prioriteiten binnen de VNG agenda 2017 en deel 2 betreft additionele Europese prioriteiten, zoals de interne markt. Allereerst zullen de uitgangspunten bij de prioritering nader worden besproken.

Uitgangspunten

Bij de opstelling van de lijst van prioritaire Europese dossiers van de VNG is gekeken hoe de 21 beleidsinitiatieven van het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2017 kunnen worden ondergebracht onder de 8 hoofdprioriteiten van de VNG agenda 2017.

¹ Commission Work Programme 2017: *Delivering a Europe that protects, empowers and defends* (COM(2016) 710), 25-10-2016.

VNG Agenda 2017

In haar agenda voor 2017 geeft de VNG aan dat steeds meer vraagstukken alleen dichtbij inwoners, met maatwerk kunnen worden opgepakt. Om maatschappelijke problemen op maat aan te pakken en op te lossen, dient wel een aantal randvoorwaarden te worden ingevuld, zoals experimenteeruimte. Dé opgave die over alle opgaven heen ligt is het versterken en vitaliseren van de lokale democratie en het lokale bestuur. Ontwikkelingen in de samenleving en maatschappelijke vraagstukken vragen om een nieuwe balans tussen de overheid en de sterk veranderende samenleving. Een sterke lokale overheid, die lokale democratie een nieuwe impuls weet te geven en denkt en handelt vanuit de samenleving hoort daarbij. Net als excellente uitvoering van de dienstverlening naar inwoners en bedrijven. Om een sterke lokale overheid te zijn, gaan gemeenten op steeds meer terreinen gezamenlijk optreden. Drie hoofdthema's staan in de VNG agenda voor 2017 centraal; vertrouwen in en kwaliteit van de lokale democratie en het lokale bestuur, maatschappelijke integratie en participatie; en een leefbare en veilige omgeving.

Onder de drie hoofdthema's vallen acht hoofdprioriteiten: 1) lokale democratie en het lokale bestuur; 2) maatschappelijke integratie en participatie; 3) arbeidsmarkt door het stimuleren van economie en innovatie; 4) kwaliteit van de leefomgeving; 5) openbare orde en veiligheid; 6) informatiehuishouding van gemeenten en het borgen van de privacy; 7) professionalisering van de gemeentelijke werkorganisatie; 8) financiële positie van gemeenten.

Werkprogramma van de Europese Commissie 2017

In Brussel is de Commissie Juncker inmiddels op volle kracht gekomen (dit betreft haar derde werkprogramma). Het werkprogramma van de Commissie voor 2017 staat geheel in het teken van de grootste uitdagingen waarmee Europa momenteel te maken heeft: het versterken van het concurrentievermogen van Europa; het stimuleren van de duurzame investeringen die voor banen moeten zorgen, (met speciale aandacht voor het creëren van banen voor jongeren) en het verminderen van ongelijkheid. Migratiestromen, een verhoogde terroristische dreiging; de lopende instabiliteit in de oostelijke en zuidelijke buurlanden, als mede de onzekerheid als gevolg van het Britse referendum hebben de aandacht van de Europese Commissie. Tot slot wil de Commissie Juncker een bijdrage leveren aan de langetermijnvisie op de Europese Unie in de aanloop van de zestigste verjaardag van de Verdragen van Rome in maart 2017.

De Commissie blijft haar werkplan structureren rond de 10 prioriteiten van het Investeringsplan voor Europa, het Juncker-plan, dat de Europese Commissie in juli 2014 presenteerde: 1) een nieuwe impuls voor banen, groei en investeringen; 2) een connectieve digitale interne markt; 3) een veerkrachtige energie-unie en een toekomstgericht klimaatveranderingsbeleid; 4) een diepere, billijkere interne markt met een versterkte industriële basis; 5) een diepere en billijkere economische en monetaire unie; 6) een redelijke en evenwichtige vrijhandelsovereenkomst met de VS; 7) een op wederzijds vertrouwen gebaseerde ruimte van recht en grondrechten; 8) naar een nieuw migratiebeleid; 9) een krachtiger optreden op het wereldtoneel; 10) een Unie van democratische verandering. Het nieuwe uitgangspunt waarbij de Commissie "groot is op grote zaken en klein blijft op kleine zaken" heeft tot een nieuwe wind in Brussel geleid. De wetgevingsfabriek die de EU eerst was, is in een lagere versnelling gekomen (21 nieuwe beleidsinitiatieven), de uitvoering en evaluatie van bestaande wetgeving heeft meer nadruk gekregen.

Werkprogramma van het Congres van Lokale en regionale Autoriteiten van de Raad van Europa 2017 - 2020

De prioriteiten van het Congres voor de periode 2017 tot en met 2020 sluiten aan bij de VNG Agenda 2017 en hebben aandacht voor belangrijke vraagstukken die momenteel spelen in gemeenten in Nederland en de andere 46 lidstaten van de Raad van Europa. De prioriteiten van het Congres voor de periode 2017 - 2020 zijn als volgt geformuleerd:

1. De kwaliteit verbeteren van lokale en regionale democratie: de eerste prioriteit omvat het monitoren van lokale democratie in de 47 lidstaten op basis van het Handvest inzake Lokale Autonomie (1985), verkiezingsobservatie, dialoog met lidstaten over de implementatie van het handvest inzake lokale autonomie. Daarnaast is er aandacht voor het bewustzijn bevorderen over mensenrechten op lokaal niveau. Bij maatwerk is het van belang om minimumstandaarden in acht te nemen. Mensenrechten bieden hier een kader voor en zijn een voorwaarde voor democratisch bestuur.
2. Veilige en inclusieve samenlevingen bevorderen waarin respect voor diversiteit centraal staat: de tweede prioriteit is gericht op verschillende thema's die momenteel actueel zijn voor lokale en regionale overheden in Europa, zoals het tegengaan en voorkomen van radicalisering, de integratie van vluchtelingen en migranten, burger- en jeugdparticipatie.

I Europese prioriteiten binnen de VNG agenda 2017

1 Lokale democratie en lokale bestuur versterken

1.1 *Gelijkwaardige interbestuurlijke verhoudingen*

De VNG kijkt komend jaar naar de toekomst van de lokale democratie en het lokale bestuur. We willen ons sterk maken om de positie van gemeenten als medeoverheden neer te zetten als een gelijkwaardige samenwerkingspartner. Het is van belang dat hierbij de Europese dimensie wordt meegenomen.

Het adagium 'decentraal wat kan en nationaal wat moet' betekent dat de gemeente steeds vaker de eerste overheid is. De wisselwerking tussen lokaal en EU bestuur noodzaakt VNG om voor de belangen van gemeenten zowel naar Brussel als naar Den Haag te kijken. Dit stelt het Openbaar Bestuur voor nieuwe uitdagingen.

VNG gaat inzetten op drie uitgangspunten:

- a. De Europese Commissie zou meer rekening moeten houden met de territoriale gevolgen, implementatiekosten, administratieve lasten en integraliteit van regels.
- b. De EU beleidscyclus zou transparanter en voorspelbaarder moeten worden, zodat duidelijker is wanneer gemeenten hun bijdrage kunnen leveren en het draagvlak wordt vergroot.
- c. Betere interbestuurlijke samenwerking tussen alle overheidslagen is noodzakelijk. De overlegtraditie van de Nederlandse polder zou moeten worden doorgetrokken naar Brussel.

Het Handvest inzake Lokale Autonomie van het Congres biedt tevens richtlijnen voor de interbestuurlijke verhoudingen. Er zal vanuit het Congres actief bijgedragen worden aan het VNG themagebied Lokaal Bestuur en met name de interbestuurlijke verhoudingen en democratie (gelet op de discussie over de ontwikkelingen in Nederland en Europa is dit ook een belangrijk thema). Er zal verder gekeken worden hoe de relevantie van de rapporten van het Congres vergroot kan worden door bijvoorbeeld de inzet voor lobby in Nederland of bij ondersteuning van Nederlandse gemeenten en provincies door het aandragen van voorbeelden.

Contactpersonen:

Simone Goedings, email: simone.goedings@vng.nl

Inge Bruijns, email: inge.bruijns@vng.nl

Anika Timmerman, e-mail: anika.timmerman@vng.nl

1.2 *Versterken relatie samenleving en overheid*

De VNG richt zich op de versterking van de relatie samenleving en overheid zodat gemeenten beter kunnen aansluiten bij maatschappelijke vraagstukken. Een beter inzicht krijgen in de verwachtingen van de samenleving over de lokale overheid en in de verschillende rollen van de lokale overheid in relatie tot de samenleving staan hierin centraal. Ook voor deze kwesties zal de Europese dimensie worden meegenomen. 2017 zal naar verwachting een belangrijk jaar worden voor wat betreft de politieke bezinning over de ontwikkeling van de Europese Unie. De EU staat voor grote uitdagingen, zoals de migratiecrisis en de (financiële) problemen in de eurozone, de energietransitie. Deze uitdagingen moeten worden opgepakt in een tijdperk waarin de Europese Unie veel kritiek krijgt op haar functioneren en gebukt gaat onder interne discussies over de gewenste koers. In het licht van de zestigste verjaardag van het Verdrag van Rome op 25 maart 2017 en de politieke discussies naar aanleiding van de verwachte tenuitvoerlegging van het besluit van het Verenigd Koninkrijk om de EU te verlaten, zal de Commissie Juncker een bijdrage leveren aan de langetermijnvisie op de Europese Unie in de aanloop van de zestigste verjaardag van de Verdragen van Rome in maart 2017. In het witboek over de toekomst van de Economische en Monetaire Unie (EMU) worden mogelijk voorstellen over de toekomst van de EU gedaan. Indien er in 2017 een formeel institutioneel debat wordt gestart, zal het CvdR ervoor proberen te zorgen dat het CvdR daar volledig aan deelneemt en de belangrijkste zorgen en verwachtingen van de lokale en regionale overheden bespreken. De Nederlandse delegatie zal input leveren aan dit debat.

Contactpersonen:

Simone Goedings, email: simone.goedings@vng.nl

Inge Bruijns, email: inge.bruijns@vng.nl

1.3 Lokale autonomie

Lokale autonomie blijft een prioriteit van het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa. De prioriteiten van het Congres voor de periode 2017 tot en met 2020 onderstrepen dat. Het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie (1985) is het uitgangspunt voor de activiteiten van het Congres en biedt een kader voor decentrale overheden op het gebied van politieke, administratieve en financiële autonomie op lokaal en regionaal niveau. De monitoring van de lokale en regionale democratie in de lidstaten van de Raad van Europa wordt op basis van het handvest gedaan. In maart 2014 was een rapport aangenomen over de staat van lokale en regionale democratie in Nederland. Het betrof een reguliere monitoring, zoals die periodiek (eens per 5 jaar) wordt uitgevoerd in alle lidstaten (47) van de Raad van Europa. De VNG blijft de opvolging van de aanbevelingen uit het rapport volgen. Daarnaast zal er vanuit het Congres actief bijgedragen worden aan het VNG themagebied Lokaal Bestuur en met name de interbestuurlijke verhoudingen en democratie (gelet op de discussie over de ontwikkelingen in Nederland en Europa is dit ook een belangrijk thema). Er zal verder gekeken worden hoe de relevantie van de rapporten van het Congres vergroot kan worden door bijvoorbeeld de inzet voor lobby in Nederland of bij ondersteuning van Nederlandse gemeenten en provincies door het aandragen van voorbeelden. Hiertoe worden de rapporten ook ingebracht in de interne overleggen van de VNG bestuursraad en waar relevant in het VNG bestuur.

Contactpersoon:

Anika Timmerman, email: anika.timmerman@vng.nl

1.4 Mensenrechten als kader bij maatwerk op lokaal niveau

Decentrale overheden spelen een belangrijke rol in de implementatie en bescherming van mensenrechten aangezien het de bestuurslaag is die het dichtst bij de burger staat. Lokale en regionale overheden zijn in de beste positie om problemen te identificeren en acties te ondernemen vanwege de nabijheid van hun burgers. Bij de toenemende verantwoordelijkheden van lokale overheden is het bewustzijn van bestuurders omtrent mensenrechten cruciaal. Mensenrechten bieden namelijk een raamwerk van minimumstandaarden die belangrijk zijn bij lokaal maatwerk. Daarnaast is een belangrijke eigenschap van mensenrechten dat het een instrument biedt om met de overheid en met elkaar in dialoog te gaan over beleid (en de samenleving) op het gebied van veiligheid, zorg, vluchtelingenopvang. Naar aanleiding van de activiteiten in 2016 en aanvullend op de activiteiten van de Nederlandse delegatie naar het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, zal in 2017 de focus liggen op informatievoorziening, de platformfunctie en de lobby. Zo zal er in 2017 een Europese conferentie georganiseerd worden door het Congres in samenwerking met de VNG over de rol van lokale en regionale overheden op het gebied van mensenrechten. Daarnaast zal de VNG in 2017 bijdragen aan de Universal Periodic Review van Nederland die door de VN mensenrechtenraad wordt georganiseerd en waarin nagegaan wordt of Nederland de mensenrechten naleeft. Verder zal de VNG een actieve rol spelen op het gebied van mensenrechten doordat Dhr. Harald Bergmann momenteel thematisch woordvoerder mensenrechten is bij het Congres van de Raad van Europa.

Contactpersoon:

Anika Timmerman, email: anika.timmerman@vng.nl

2 Maatschappelijke integratie en participatie

2.1 Immigratie en vluchtelingen

In het kader van de Europese Agenda Stad is in 2016 het partnerschap 'Inclusie van Migranten en Vluchtelingen' van start gegaan. De gemeente Amsterdam coördineert dit Partnerschap en zal in de komende drie jaar met partners uit andere landen en de EU instellingen kijken naar verschillende aspecten van migratie. Dit partnerschap zal in 2017 met een actieplan komen waarin knelpunten worden benoemd met betrekking tot Europees beleid, wet- en regelgeving en financiering, en hoe deze kunnen worden opgepakt. De VNG zal kijken hoe zij dit partnerschap bij meer gemeenten onder de aandacht kunnen brengen via communicatie en de inzet van ambtelijke en bestuurlijke netwerken.

Voor de lobby staat met de grote instroom van vluchtelingen vorig jaar in 2017 vooral de integratie en participatie van statushouders centraal. De VNG zet zich in voor meer middelen op het gebied van migratie en dan vooral voor meer mogelijkheden om Europese financieringsinstrumenten op lokaal niveau in te

kunnen zetten voor integratiedoelstellingen. Daarom neemt de VNG deel aan de Taskforce Migratie van de CEMR en gaat zij het gesprek aan met de ministeries van V&J en SZW, die het aandeel uit het Europees Fonds voor Asiel-, Migratie- en Integratiefonds (AMIF) voor Nederland beheren. Daarnaast zal de VNG kijken hoe zij het partnerschap 'Inclusie van Migranten en Vluchtelingen', dat in het kader van de Europese Agenda Stad van start is gegaan, bij meer gemeenten onder de aandacht kunnen brengen via communicatie en de inzet van ambtelijke en bestuurlijke netwerken. Ook bij het Congres van Lokale en Regionale Overheden staat asiel en migratie hoog op de agenda en zullen er in 2017 verschillende rapporten over het onderwerp verschijnen met goede voorbeelden uit de 47 lidstaten van de Raad van Europa.

Contactpersoon:

Inge Bruijns, email: inge.bruijns@vng.nl

Anika Timmerman, email: anika.timmerman@vng.nl

2.2 Toegankelijkheid

Enkele jaren geleden hebben zowel de EU als Nederland het VN gehandicaptenverdrag ondertekend. Dit verdrag voorziet in een betere toegang van mensen met een beperking tot goederen en diensten. De komende jaren zal Nederland de gemaakte afspraken implementeren. Gemeenten hebben hierbij ook een belangrijke rol.

Momenteel wordt er in de Europese Unie op twee voorstellen onderhandeld die een directe relatie hebben met het VN gehandicaptenverdrag. Dit zijn (a) de EU richtlijn gelijke behandeling (sinds 2008) en (b) de EU toegankelijkheidsakte (sinds eind 2015).

Inhoudelijk gaan beide voorstellen over de toegankelijkheid van goederen en diensten voor mensen met een handicap (zoals openbaar vervoer, gebouwen, openbare ruimte, internetsites, gemeentelijke dienstverlening). Er is veel onduidelijkheid over de juridische begrippen, de te verwachten gevolgen en kosten en de tijdspaden. Er zijn ook veel vragen over de verhouding van de voorstellen met het VN verdrag.

Voor VNG is het van belang dat de EU voorstellen aansluiten op het nationale traject van implementatie van het VN verdrag. Als het gaat om definities, verplichtingen en tijdspaden voor implementatie moet eenduidigheid bestaan en moeten onnodige regeldruk en kosten worden vermeden.

Bij het Congres van Lokale en Regionale Overheden is er aandacht voor toegankelijkheid in het actieplan mensenrechten en worden er regelmatig rapporten over het onderwerp geschreven om gemeenten ondersteuning te bieden op het vraagstuk.

Contactpersoon:

Caspar Sluiter, email: caspar.sluiter@vng.nl

3 Arbeidsmarkt door het stimuleren van economie en innovatie

3.1 MFK 2021 en verder en de toekomst van het Europees regionaal beleid ná 2020

In december 2017 presenteert de Europese Commissie haar voorstel voor het EU-budget ná 2020, het Meerjarig Financieel Kader (MFK). Vanuit het MFK wordt het Europees regionaal beleid gefinancierd, in het bijzonder het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Het Europees regionaal beleid, het zgn. Cohesiebeleid, vormt voor gemeenten een belangrijk instrument voor investeringen in de versterking van de regionale economie (innovatie) en arbeidsmarkt. Het cohesiebeleid biedt daarnaast goede kansen aan gemeenten om grensoverschrijdende projecten uit te voeren via de programmaonderdelen Interreg en Urbact.

De Europese Commissie presenteert in september 2017 met het 7e Cohesieverslag haar voorstellen voor het cohesiebeleid na 2020 en begin 2018 de uiteindelijke voorstellen voor de nieuwe verordeningen. Met het oog op het debat over het nieuwe beleid is een position paper opgesteld, dat begin 2017 in het VNG-bestuur ter goedkeuring wordt voorgelegd. Dit paper vormt de basis voor de VNG-inbreng in het Comité van de Regio's, de Interbestuurlijke Werkgroep (IBW) Toekomst Cohesiebeleid van Rijk, provincies en

gemeenten en de Expert Groep Territoriale Cohesie van CEMR en gesprekken met betrokken partners (provincies) en EU-instellingen.

De VNG zet zich hierbij in op het behoud van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESIF) voor Nederland waarmee het Europees regionaal beleid wordt gefinancierd, een inhoudelijk kader dat aansluit bij de huidige maatschappelijke uitdagingen waarvoor Nederlandse gemeenten staan, een duidelijke vermindering van de administratieve lasten bij de voorbereiding en uitvoering van de programma's en meer beleidsruimte – Europees en nationaal – voor gemeenten.

Als de plannen van de Commissie bekend zijn volgt een tweede position paper waarin de ingegaan wordt op hoe gemeenten in Nederland met het nieuwe Europees regionaal beleid vanaf 2021 aan de slag willen gaan.

Contactpersonen:

Bas van den Barg, email: bas.vandenbarg@vng.nl

Inge Bruijns, email: inge.bruijns@vng.nl

3.2 *Naar een integrale Europese stedelijke agenda*

Steden en stedelijke regio's nemen een belangrijke positie in bij de economische, sociale en territoriale ontwikkeling van Europa. Steden zijn onmisbaar in het streven naar duurzame economische groei en het creëren van banen. De belangrijke maatschappelijke positie van steden en stedelijke gebieden wordt erkend in het in mei 2016 vastgestelde Pact van Amsterdam. Dit tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap voorbereide pact, omvat een uitvoeringsagenda rond twaalf thematische partnerschappen waarin de Europese stedelijke agenda, de EU Urban Agenda, wordt uitgewerkt. Doel is om per thema de stedelijke dimensie op EU-niveau te definiëren (beleid, regelgeving, fondsen) en tot concrete aanbevelingen te komen om in EU-beleid meer en beter rekening te houden met de stedelijke dimensie.

Acht thematische partnerschappen zijn in 2016 van start gegaan, de vier laatste worden tijdens de eerste helft van 2017 gelanceerd. Vanuit Nederland zijn verschillende steden bij de partnerschappen betrokken: Amsterdam (migratie, trekker van het partnerschap), Rotterdam (banen en vaardigheden, trekker van het partnerschap), Den Haag (circulaire economie), Utrecht (luchtkwaliteit) en Nijmegen (duurzaam vervoer). Tevens zijn de ministeries van BZK (huisvesting) en I&M (luchtkwaliteit, trekker van het partnerschap) actief in partnerschappen.

Tijdens het eerste semester van 2017 worden de vier laatste partnerschappen gelanceerd. De VNG informeert, in nauwe samenwerking met G4, G32 en het ministerie van BZK, Nederlandse steden over de mogelijkheden tot deelname aan een partnerschap. De VNG zet zich tevens in voor een verdere uitbreiding van het aantal partnerschappen rond nieuwe thema's. Ten slotte monitort de VNG het proces rond de partnerschappen met twee doelstellingen:

- leren van de unieke samenwerking tussen lidstaten, steden en Commissiediensten, waardoor de methodiek eventueel ook bij andere initiatieven kan worden toegepast;
- in kaart brengen van de voortgang van de uitvoering van de EU Urban Agenda om tot een betere stedelijke – en daarvan in het verlengde lokale – dimensie in EU-beleid te realiseren.

Contactpersoon:

Bas van den Barg, email: bas.vandenbarg@vng.nl

3.3 *Grensoverschrijdende regionale ontwikkeling en samenwerking*

De VNG speelt een actieve rol om gemeenten aan de grens te helpen om hun ambities waar te maken in grensoverschrijdende regionale ontwikkeling en samenwerking. De aanbevelingen uit het onderzoek "Kansen aan de grens" (2014), om grensgemeenten een platform en dienstverlening te bieden en een coördinerende rol in de belangenbehartiging te gaan spelen, zijn daarbij leidend. Daarnaast maakt de VNG werk van de aandachtspunten uit het position paper: 'Investeren in de grens is investeren in de toekomst' (2015), opgesteld in samenwerking met grensgemeenten, grensprovincies, Euregio's onderwijsinstellingen en het UWV en de FNV en de opvolging concrete actiepunten uit het rapport van het interdepartementale Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeidsmarkt (2016).

Het is van belang de kansen en knelpunten van regionale ontwikkeling in grensregio's onder de aandacht te blijven brengen in Brussel en Den Haag, want hoewel de aandacht en het budget groeit voor grensoverschrijdende samenwerking en uitwisseling, zijn er nog altijd een aantal knelpunten waar grensgemeenten structureel tegenaan lopen. Met name de arbeidsmarkt (fiscaliteit en sociale zekerheid), onderwijs (diploma erkenning), veiligheid (hulpdiensten, politiesamenwerking), gezondheidszorg (patiëntmobiliteit), infrastructuur, culturele verschillen en bestuursstructuren zijn onderwerpen die aandacht vragen om grensoverschrijdende samenwerking makkelijker te maken en verder te ontwikkelen. Het komende jaar blijft het van belang de ingezette acties op te volgen en een vervolg te geven en de aanknopingspunten van de rapporten aan te grijpen voor een actieve follow up.

Acties die verder vormgegeven worden in 2017 zijn:

- a. Platform en dienstverlening: de VNG bedient een netwerk van 70 leden uit grensgemeenten en vervult een rol als aanspreekpunt om knelpunten aan te melden en het voor het voetlicht brengen van goede voorbeelden. Er wordt in de netwerkbijeenkomsten van de VNG in het kader van regionale economie en arbeidsmarkt en Europese fondsen ook het aspect van grensoverschrijdende samenwerking actief meegenomen, zodat het netwerk elkaar fysiek kan ontmoeten en informatie uitwisselen. De VNG biedt een nieuwbrief en een digitaal platform voor het uitwisselen van kennis, informatie, voorbeelden en aandacht voor Europese subsidies, netwerken en mogelijkheden.
- b. Belangenbehartiging: de VNG betreft het GROS-netwerk actief bij de belangenbehartiging als het gaat om het op de agenda zetten en oplossen van de knelpunten in de nationale arena. Hiertoe neemt de VNG onder andere deel aan de Task Force GROS van het ministerie van BZK en het regiocoördinatoren overleg en volgt actief het proces na het vaststellen van het rapport van het Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeidsmarkt. Daarnaast gebruikt de VNG het Comité van de Regio's (commissie COTER) in Brussel als platform voor belangenbehartiging van de grensregio's in Europese context.
- c. Toekomst van de Interreg-programma's na 2020: de programma's voor grensoverschrijdende, territoriale en transnationale samenwerking worden herzien, in het brede kader van het Europese regionale beleid na 2020. De discussie over de fondsen na 2020 komt nu op gang. De VNG zet ten aanzien van de Interregprogramma's A, B en Europe in op een betere afstemming van de prioriteiten, ruimte voor lokaal maatwerk, minder administratieve lasten en betrokkenheid van ministeries van BZK en SZW bij deze programma's, om zo goed aan te kunnen sluiten bij de maatschappelijke opgaven van gemeenten. Specifiek zet de VNG in op dat gemeenten de Europese fondsen kunnen inzetten voor het wegnemen van knelpunten voor de grensoverschrijdende arbeidsmarkt en sociale innovatie. In het kader van de huidige programmaperiode van Interreg draagt de VNG actief bij aan verspreiding van kennis en informatie over fondsen, netwerken en mogelijkheden.

Contactpersoon:

Jody van Diemen, email: jody.vandienen@vng.nl

4 Kwaliteit van de leefomgeving

Duurzaamheid: energie, circulaire economie en betere regelgeving en implementatie

Gemeenten hebben in Nederland talrijke taken op het gebied van milieubeleid. Zij zijn verantwoordelijk voor de vormgeving, uitvoering en handhaving van belangrijke milieurichtlijnen. Een groot deel van deze wetgeving vindt zijn oorsprong in Brussel. In 2017 zien we aandacht voor Circulaire Economie, Energie en Duurzame mobiliteit en wordt er meer aandacht besteed aan de implementatie, naleving en handhaving van Europees milieubeleid. Daarnaast wordt er ook op Europees niveau werk gemaakt van de Global Goals (duurzame ontwikkelingsdoelen).

Energie

Het jaar 2017 zal in het kader staan van de onderhandelingen over het Europees energie- en klimaatbeleid. In het kader van de Energie Unie heeft de Europese Commissie voorstellen gepresenteerd om de EU richtlijnen voor hernieuwbare energie, energie-efficiëntie en energieprestaties gebouwen (het winterpakket) te herzien. De EU ziet naast wetgeving een belangrijke rol weggelegd voor integrale nationale plannen om EU brede doelstellingen voor duurzame energie en energiebesparing in te vullen. In Nederland kennen we deze aanpak al in het huidige energie-akkoord, waar ook VNG in participeert. De EU zal voorstellen doen over de vorm van de nationale plannen, de onderlinge samenhang tussen verschillende nationale plannen

(vanwege de grensoverschrijdende invloed van bijvoorbeeld handel en investeringen in duurzame energie) en de toezichtsrol van de Europese Commissie. Dit betekent voor het Energie-akkoord en de VNG rol erin, dat we actief zullen kijken naar de uitwerking van de voorstellen van de Commissie. Een belangrijk element is daarin wat de EU plannen zullen betekenen voor de regionale energiestrategieën. Ook wordt – voor Nederland als klein en dichtbevolkt land – belangrijk in hoeverre meer kansen ontstaan voor grensoverschrijdende energieprojecten en de mogelijkheden die dat biedt voor lokale en regionale oplossingen.

Circulaire economie

Het pakket 'Closing the loop' bevat diverse acties voor het bereiken van een circulaire economie, die het duurzaam gebruik van hulpbronnen en de transitie van afval naar grondstoffen in de EU verder moet versterken. Het gaat dan om de gehele keten: productie, consumptie, afval en recycling, inclusief nieuwe financierings- en verdienmodellen. Voor gemeenten is dit relevant omdat ook de EU-afvalwetgeving wordt herzien en een strategie wordt ontwikkeld voor recycling en hergebruik van plastic. VNG steunt het feit dat de Europese Commissie het onderwerp circulaire economie als prioriteit heeft aangewezen, maar vindt het ambitieniveau op verschillende onderdelen te laag. Daarnaast hangt de doeltreffendheid van de voorstellen erg af van de technische uitwerking. In dat kader richt de VNG-inzet zich op eenduidige definities, realistische en haalbare 'meetpunten' voor het bepalen van doelstellingen en een EU-kaders voor producentenverantwoordelijkheid dat goed aansluit bij de Nederlandse praktijk.

Betere regelgeving en implementatie

De Commissie heeft voor 2017 enkele specifieke maatregelen aangekondigd voor betere regelgeving in het milieudomein. Het gaat daarbij om de inspanningen op het gebied van de toepassing, uitvoering en handhaving van EU-recht en een evaluatie van de implementatie van milieubeleid. De VNG is positief over deze ontwikkeling en focus op betere implementatie en uitvoering, maar wil benadrukken dat knelpunten en kwaliteit van Europese regelgeving hiervan ook een onderdeel uitmaken en voorkomen dat de volledige verantwoordelijkheid bij de gemeenten komt te liggen.

Naar aanleiding van de fitnesscheck van de vogel- en habitatrictlijn is een Actieprogramma aangekondigd. Uit de fitnesscheck kwam naar voren dat decentrale overheden met name in de uitvoering van deze richtlijn knelpunten tegen komen. Het Actieplan, dat met betrokkenheid van decentrale overheden wordt opgesteld, zal deze problemen in kaart brengen en richtsnoeren opstellen.

Contactpersonen:

Jody van Diemen, email: jody.vandiemen@vng.nl

Caspar Sluiter, email: caspar.sluiter@vng.nl

Inge Bruijns, email: inge.bruijns@vng.nl

5 Informatiehuishouding van gemeenten en het borgen van de privacy

Digitale agenda

De Digitale Agenda 2020 is de EU-strategie voor een verdere digitalisering van de Europese economie. De Digitale Agenda 2020 raakt de gemeenten zowel bij hun dienstverlening naar de burger toe, als bij de bevordering van de bedrijvigheid in hun regio. De VNG zet zich hierbij in voor duidelijke standaards en haalbare termijnen voor de invoering van nieuwe wet- en regelgeving, bijvoorbeeld bij het voorstel voor een Europese verordening voor databescherming.

De Europese Commissie heeft in mei 2015 de EU-strategie voor de digitale eengemaakte markt gepresenteerd. Deze strategie heeft tot doel om de Europese Interne Markt klaar voor het digitale tijdperk te maken met maatregelen op het gebied van digitale diensten en producten, consumentenbescherming, auteursrecht, enz. In 2016 heeft de Europese Commissie in drie pakketten wetvoorstellen gepresenteerd om bestaande wetgeving (o.a. Privacyrichtlijn) te vernieuwen en ontbrekende wetgeving in te vullen. Per voorstel wordt door de VNG de gevolgen voor de gemeenten in kaart gebracht en wordt de verbinding gelegd met de Digitale Agenda 2020 van de VNG.

Contactpersoon:

Bas van den Barg, email: bas.vandenbarg@vng.nl

6 Financiële positie van gemeenten

Aanpassing EMU-budgetregels voor ruimte voor lokale investeringen

De Europese Commissie zal in maart 2017 een witboek publiceren over de toekomst van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Daarin zal ook gekeken worden naar voorstellen om, overeenkomstig artikel 16 van het EU verdrag het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de EMU (Fiscaal Compact), de kernonderdelen van dit verdrag te integreren in het EU rechtskader.

Europese regels over de toegestane EMU-tekortruimte beperken onbedoeld en onnodig de ruimte voor publieke investeringen van lokale en regionale overheden. De VNG zet zich in Brussel en Den Haag in om bij de EU-instellingen en de politiek in Den Haag aandacht te vragen voor deze onbedoelde en nadelige bijwerking van de regels in het kader van de EMU en te pleiten voor voldoende investeringsruimte voor het lokale niveau.

Lokale en regionale overheden hebben een bescheiden structureel EMU-tekort nodig voor hun investeringen in bijvoorbeeld wegen en riolering. De Europese regels in het kader van het Stabiliteits- en Groeipact en het Fiscal Compact zijn gericht op het terugdringen van schulden ontstaan door macro-economische stabilisatie door de centrale overheid van lidstaten. Die overheidsschuld moet bij herstel van de economie worden afgebouwd met positieve EMU-saldi. Maar dat verdringt het EMU-tekort dat lokale overheden structureel nodig hebben voor investeringen. Hierdoor blijven investeringen in het publieke domein achter en blijven maatschappelijke opgaven liggen. Als gevolg hiervan wordt economische groei geremd en werkgelegenheid beperkt.

De oplossing voor het probleem is eenvoudig. Stel naast de voor conjunctuur geschoonde middellange termijn doelstelling (MTD) voor een lidstaat ook per lidstaat een bescheiden structurele EMU-tekortruimte voor investeringen van lokale en regionale overheden vast. Deze structurele EMU-tekortruimte die niet wordt meegeteld in de voor conjunctuur geschoonde MTD, kan apart worden meegenomen bij het bepalen van het werkelijk toegestane EMU-saldo van een lidstaat uit de MTD. Hierdoor wordt op centraal niveau de overheidsschuld in economisch goede tijden afgebouwd, maar behouden decentrale overheden voldoende ruimte voor de noodzakelijke publieke investeringen. Deze wijziging moet in de Europese regels van het Stabiliteits- en Groeipact worden vastgelegd. De VNG neemt het voortouw in de lobby voor deze wijziging.

Contactpersoon:

Caspar Sluiter, email: caspar.sluiter@vng.nl

II Additionele Europese prioriteiten

1 De interne markt

Staatssteun

Het nieuwe wetgevingspakket staatssteun heeft directe werking in de Nederlandse rechtsorde. Afstemming over de implementatie daarover tussen VNG en het Rijk vindt plaats in het Interdepartementaal Staatssteunoverleg (ISO), waaraan de VNG deelneemt. Ook voor 2017 ligt het zwaartepunt op de uitvoering van de nieuwe transparantievereisten.

Op het gebied van informatievoorziening op het gebied van aanbestedingen en staatssteun werkt de VNG nauw samen met het Kenniscentrum Europa Decentraal (KED). In 2017 stelt het KED een nieuwe meerjarig beleidsplan op. De VNG geeft hier – in nauw overleg met de G4, G32, Platform Middelgrote Gemeenten (PMG) en P10 – richting aan, om de informatievoorziening aan gemeenten en de duiding van vragen te optimaliseren.

Contactpersoon:

Bas van den Barg, email: bas.vandenbarg@vng.nl

2 Een krachtiger optreden van de EU op het wereldtoneel

EU ontwikkelingsbeleid

De relaties van de EU met derde landen zijn de afgelopen jaren sterk in het teken komen te staan van (de grondoorzaken van) migratie en conflict. In 2016 heeft het Comité van de Regio's een zogeheten 'eigen initiatief' rapport aangenomen, dat was opgesteld door Hans Janssen als rapporteur. Het rapport bouwt voort op de ervaringen die VNG International samen met Amsterdam, Den Haag en Almere heeft opgedaan met een nieuwe aanpak van 'opvang in de regio van herkomst'. Kern van die aanpak is dat er veel meer aandacht is voor integratie van vluchtelingen in de gastgemeenschappen, en dat opvangvoorzieningen veel meer worden ingezet als onderdeel van structurele ontwikkeling van de bredere omgeving. Ook in 2017 zal Hans Janssen deze boodschap nog meermaals mogen uitdragen, met ondersteuning van VNG International.

Internationaal vluchtelingenbeleid

Opvang in de regio van herkomst, of in transitlanden, is inmiddels ook onderdeel van het EU-instrumentarium inzake migratie. Maar om migratiestromen echt aan te pakken is een structurele verbetering nodig van het perspectief dat mensen zien in hun eigen omgeving. Perspectief op sociale en economische ontwikkeling, en dat vraagt goed functionerende instituties, niet in de laatste plaats op lokaal niveau. In 2016 heeft de EU haar visie over de Territorial Approach to Local Development gepubliceerd. Deze vormt een goede basis om samen met CEMR/PLATFORMA en andere partners in de aanloop naar het vaststellen van de strategische prioriteiten voor de samenwerking EU-Afrika het belang hiervan te agenderen. De kennis van Europese lokale overheden en hun verenigingen wordt daarbij nog steeds te weinig gebruikt. Er is zelfs een tendens bij de EU om met een steeds kleinere groep grote consultancy bureaus en grote ontwikkelingsorganisaties te werken. De geplande herziening in 2017 van de strategische prioriteiten voor de samenwerking EU-Afrika biedt de gelegenheid deze punten in CEMR/Platforma en UCLG-CIB verband opnieuw krachtig aan de orde te stellen.

Global goals

Een ander onderwerp waarop wij ons richten is de verdere uitwerking en de implementatie van de in de VN aangenomen Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Global Goals), waaraan ook de EU en haar lidstaten zich hebben gecommitteerd. Die Global Goals bieden enerzijds een kader voor het voorgaande, maar vergen daarnaast ook maatregelen in de EU zelf. Op verscheidene terreinen, waaronder klimaat en de energietransitie, zijn er duidelijke verbanden met waar de VNG ook vanuit Nederlands perspectief op inzet. We zullen waar mogelijk die verbanden leggen tussen 'hier' en 'daar'. Ook bij Global Goals blijft het nodig om voortdurend de aandacht te vragen en vast te houden voor de onmisbare rol van lokale overheden en voor de noodzaak daar dan ook voldoende middelen, in termen van beleidsvrijheid, financiën en HRM, voor toe te kennen.

Contactpersonen:

Renske Steenbergen, email: renske.steenbergen@vng.nl

Arthur Wiggers, email: arthur.wiggers@vng.nl

Bijlage 1 – Overzicht voor gemeenten relevante voorstellen uit het Commissie Werkprogramma (CWP) 2017

A. Nieuwe beleidsvoorstellen

Nr. CWP*	Titel	Belang voor gemeenten
2.	Uitvoering van het actieplan voor de circulaire economie	Dit brede pakket is gericht optimalisatie van gebruik hulpbronnen in de EU. Voor gemeenten is van belang dat de EU-afvalwetgeving wordt herzien: doelstellingen voor hergebruik en recycling en het op EU-niveau gelijktrekken van meetmethoden en definities.
3.	Financieel kader voor de periode na 2020	Het MFK 2021 e.v. omvat onder meer EU-fondsen die gemeenten kunnen benutten om binnen Europese kaders lokale projecten uit te voeren.
4.	Uitvoering van de strategie voor de digitale eengemaakte markt	De digitalisering van de maatschappij zorgt ervoor dat er een digitale interne markt ontstaat. Gemeenten doen zaken op deze markt, waardoor regels voor de digitale eengemaakte markt invloed hebben op het gemeentelijke beleid, bijv. op het gebied van dienstverlening aan burgers en bedrijven.
5.	Uitvoering van de Strategie voor de Energie-unie: emissieluw reizen en mobiliteit	De implementatie van duurzaam transport is van belang voor gemeenten in verband met de reductie van vervuilende uitstoot en consequenties voor het stedelijk vervoer.
10.	Een sterke Unie gebouwd op een sterke EMU	Het witboek over de toekomst van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is belangrijk voor de begroting en investeringsruimte van gemeenten.
11.	Europese pijler van sociale rechten	Gemeenten hebben op het sociale domein veel bevoegdheden. Een Europese pijler van sociale rechten kan direct en indirect invloed hebben op deze bevoegdheden. Nadere bestudering van het voorstel van de Commissie is gewenst.
13.	Pakket gegevensbescherming	EU-regels voor gegevensbescherming bepalen de kaders voor gemeenten hoe zij met gegevens van burgers om kunnen gaan.
15.	Uitvoering van de Europese migratieagenda	Aandacht voor integratie en sociale inclusie van migranten is belangrijk voor gemeenten. In het kader van de EU stedelijke agenda trekt Amsterdam een partnerschap op migratie.
21.	Een meer strategische benadering voor de handhaving van EU-recht	Dit initiatief betreft correcte uitvoering en handhaving van milieuwetgeving, de naleving van milieuvorschriften en o.a. monitoring. Uitvoering van dit beleid ligt veelal bij gemeenten.

* Nummering zoals is aangegeven in het werkprogramma van de Europese Commissie voor 2017.

Den Haag, 20 januari 2017

VNG

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is de koepelorganisatie van de Nederlandse gemeenten. De VNG is de vereniging van en voor alle mensen, die bestuurlijk en ambtelijk in de Nederlandse Gemeenten werken. Samen met alle gemeenten stáát de VNG voor kracht en kwaliteit van het lokale bestuur. De VNG heeft in Brussel een ambtelijke voorpost. Daarnaast werkt de VNG samen met veel andere organisaties en is lid van o.a. de Europese koepel van verenigingen, de Council of European Municipalities and Regions (CEMR) en de internationale koepel *United Cities and Local Governments (UCLG)*.

Vereniging van Nederlandse gemeenten
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
Tel. +31 (0)70 3738200
www.vng.nl

vng.nl